

În Prahova, între Fundeni, oamenii din „fund“ dincolo de Văleni, cari sânt oamenii „văii“, ai râului, și Poiana de Vărbilău, adică a Vărbilăului (tot în Prahova este și o Verbilă sau Vărbilă), se întind câteva sate de o mare vechime, de o frumoasă înfățișare, cu preocupății de artă, care se văd în tiparele și până astăzi obișnuite în jurul ferestrelor și pe liniile fațadelor, ici și colo cu câte o influență asupra stâlpilor porții, — o lume de vechi răzeși între dealuri, cari păstrează și până astăzi o distincție și o politeță de oameni liberi și de vechi ostași. De o parte ei au apa Teleajenului, care se strecoară între așezările lor, capricioasă, întortochiată, șerpuiind limpede pe întinse risipe de prund, de alta se deschide drumul către altă vale, a râului sărat, Slănicul. Acolo sânt urmașii lui Mălăiu, din cei doi Mălăiești, ai lui Vâlcan, din Vălcănești, ai lui Coțofană, din Coțofănești.

Un grup de documente mai nouă ni-a fost adus de un tânăr la cursurile de vară din Vălenii-de-Munte, și am ales vre-o douăzeci dintre ele, care cuprind o viață arhaică în adevăr remarcabilă cu abia vre-o sută de ani în urmă.

Am cercetat regiunea însăși și bisericile de acolo, una refăcută, la Mălăiești, pe vremea lui Cuza-Vodă, și cu pomenirea Doamnei Elena, cțialaltă, clădită din nou pe locul celei vechi¹, amândouă ținute foarte curat, și am găsit câteva însemnări care nu sânt fără interes.

Astfel, la Mălăieștii-de-sus, pe un *Triodion* de Râmnic, 1781, mențiunea, din nenorocire de mai multe ori întreruptă, a unui cutremur de pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea: „... de Sfânta Paraschiva, la 5 ȇasuri din zi ... [de n'au sc]pat mai niĉo mă[năsti]re ... [au] crăpat și pământul, de

au eșit apă“. Tot acolo: „Triod popa Voicu ot Mălăești“.

La Coțofănești, un *Anthologhion* de București, 1777, *Cazaniile* de Râmnic, din 1792. Pe un *Triodion* de Blaj e o întreagă poveste a cumpărării, caracteristică pentru tot acest negoț:

„Aĉastă sfântă și dumnezeiască carte ce să chiamă Triod s'au cumpărat de diaconul Petrache ot sat Vălcănești de la dum[nea]lui jupân Gheorghită mărgelar de la hanul Sfântului Gheorghe Nou în colțu, drept tl. 80, adică optzeci, față fiind și Manea Spulber, ca să-l ducă la biserica ce să prăznuște Cuvioasa Paraschiva, la satul Coțofănești, și s'au cumpărat la leat 1824, Mart 15, fiind Domn Grigorie Ghica Vodă, Mitropolit Grigorie, față fiind și alții.

Gheorghe mărgelar cec (*sic*) lui jupan Gheorghită mărgelar.

Dim. am scris.

. . . pop.

La aĉastă cartea ce s'au cumpă[ra]tu de jupunu Petrachea ot Vălcănești i s'au mai întorsu de titori biserici tl. ban.

Eu popa Dumitrașcu tl. 15.

Eu Dima tl. 12.

Eu Marin tl. 12.

Eu diaconu Dumitrașcu tl. 10.

Eu Miricu tl. 10.

Eu . . . tl. 1.

Eu Ristachea tl. 3 pl.

Eu Grigori tl. 11.

(Tot acolo:) „Să știi de cându au căzut zăpadă mare, la liatu 1825, Ghenar 2.

Dumitru . . .“

Icoanele sânt copii de la începutul secolului al XIX-lea ale formelor populare ce se află în Museul din Vălenii-de-Munte, unde s'au așezat altele tot de acolo. Una, adusă acum în această colecție, este interesantă prin aceia că imită — singurul cunoscut — într'o tehnică barbară de meșter fără talent, felul de a lucra al iconarilor ruși, cari pun pe aceiași bucată de lemn o serie întreagă de scene religioase.

Actele răzeșilor de Coțofănești încep de

¹ Interesantă catapeteasmă de prin anii 1870-80.

la 1762: ele privesc vânzări de livezi și „livejoare“ cu pruni și meri, împrumuturi cu o dobândă și în muncă la câmp. Forma e, până la Regulamentul Organic, aceea a zapiselor din secolul al XVII-lea.

Multe expresii, ca „răzoraș“, „a se răzi“ sânt de interes pentru vechea viață socială. O viață plină de omenie și de religiositate: o femeie lasă bani și pânză măcar pentru „o jumătate de sărindar“. Preoți,

diaconi se amestecă între țerani, dar nu se întâlnește niciun boier în acest Ținut dintre boierescul Vălenii-de-Munte și Slănicul cu boierinașii lui străini de la ocnele de sare. Vechile forme de traiu au rămas neschimbate, și e regretabil că nu ni s'au păstrat bisericuțele de lemn care-i corespundeau.

Documentele se vor publica în *Buletinul Comisiei Istorice*.